

Yksilö ja yhteisö

Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 tiekartasta Keski-Suomen luonto- ja ilmastotiekartaksi

Valmistelutyöpaja 8.11.2024

Euroopan unionin
osarahoittama

KESKI-SUOMEN LIITTO

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Työpajan ohjelma

- Johdatus tiekarttatyöhön
- Pienryhmäkeskustelu
- Ryhmäkeskustelujen purku ja yhteinen keskustelu
- Tauko 5 min
- Pienryhmäkeskustelu
- Ryhmäkeskustelujen purku ja yhteinen keskustelu
- Jatkoaskeleet

Luonto- ja ilmastotiedolla johtaminen Keski-Suomen vahvuudeksi

Hankkeen perustiedot

- Toteutusaika
1.9.2023-
31.12.2025
- Toteuttajat Keski-Suomen liitto ja Keski-Suomen ELY-keskus
- Rahoitettu EU:n Oikeudenmukaisen siirtymän (JTF) rahoituksella, rahoittajana Keski-Suomen liitto

Hankkeen tavoitteena on

- kytkeä ilmastonmuutoksen ja luontokadon hillinnän työ yhteen Keski-Suomessa
- tuottaa tietoa sekä saada tutkimustieto laajasti käyttöön
- tunnistaa uutta liiketoimintaa luontokadon torjunnasta ja ilmastonmuutoksen hillinnästä
- auttaa erityisesti niitä alueita, joille kohdistuu suuria maankäytön muutospaineita toisaalta turvetuotannon vähenemisen ja toisaalta uusiutuvan energian kuten tuuli- ja aurinkoenergian tuotannon lisääntymisen takia.

Pidemmän aikavälin tavoitteena on

- pysäyttää luontokato ja saavuttaa hiilineutraalius Keski-Suomessa Keski-Suomen strategian mukaisesti vuoteen 2030 mennessä.
- elinvoimainen ja kokonaiskestävä Keski-Suomi, jossa niin luonto- kuin ihminenkin voivat hyvin.

Luonto- ja ilmastotiedolla johtaminen Keski-Suomen vahvuudeksi

Osa 1.

- Tuotetaan tietoa Keski-Suomen luonnon tilasta sekä hiilinieluista ja -varastoista.
- **Täydennetään ymmärrystä luontokadon ja ilmastonmuutoksen yhteyksistä** ja selvitetään luontokadon vaikutuksia Keski-Suomeen.

Osa 2.

- Viedään luonto- ja ilmastotietoa osaksi maakuntatason prosesseja, tunnistetaan monimuotoisuustoimia ja -toimijoita ja **täydennetään Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 -tiekartasta Keski-Suomen Luonto- ja ilmastotiekartta.**
- Luodaan tiekartan yhteyteen tietopankki ja seurantamalli sekä luodaan alueellisen yhteistyön malli.

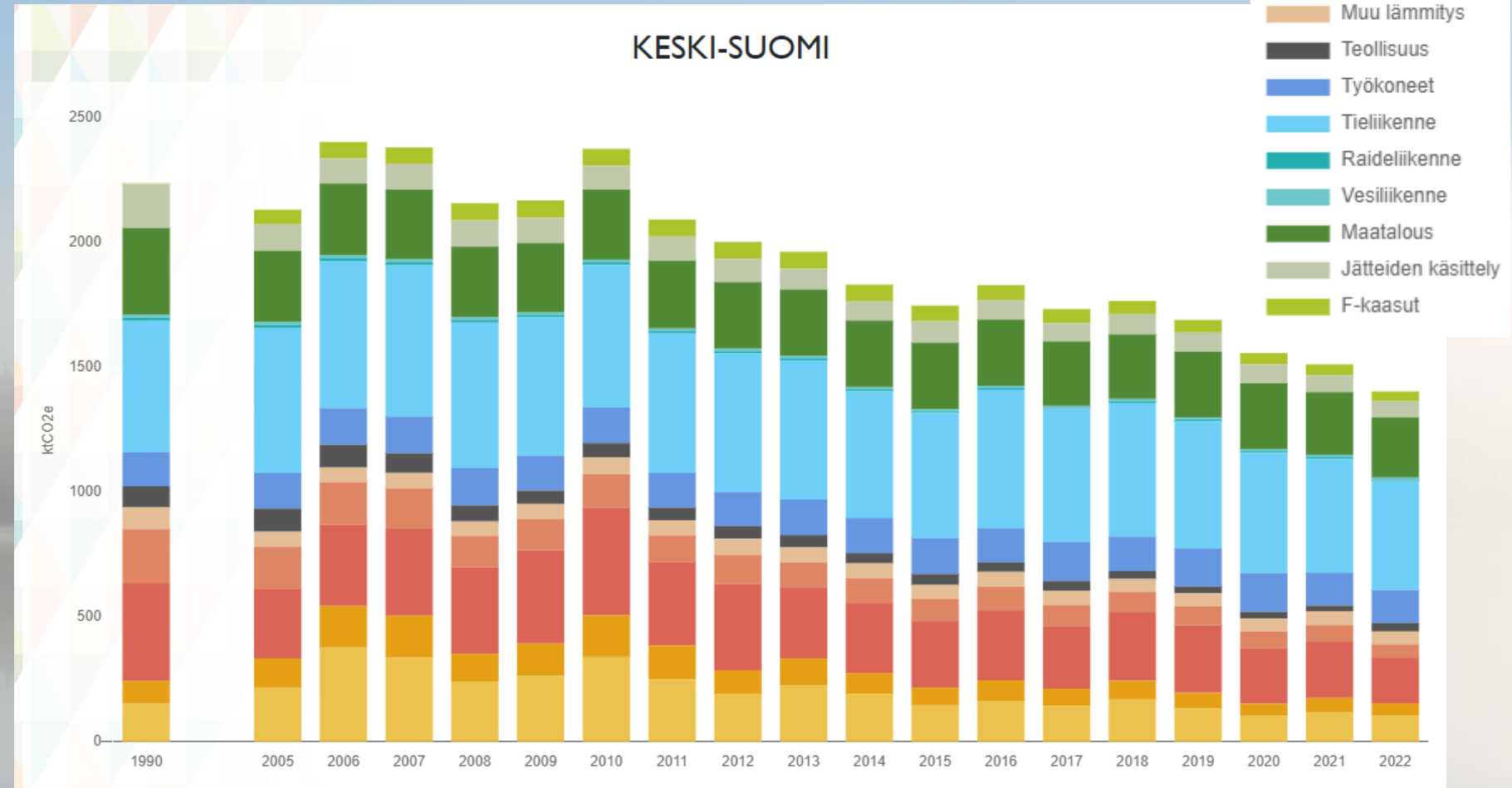
Osa 3.

- Tehdään näkyväksi luontokadon vaikutuksia sekä tunnistetaan ja tehdään näkyväksi kiertotalouden mahdollisuuksia luontokadon torjunnassa ja ilmastonmuutoksen hillinnässä ja siihen sopeutumisessa.
- Tunnistetaan liiketoimintamahdollisuuksia ja tehdään niitä näkyviksi.
- Tarjotaan tukea ja koulutusta sidosryhmille kuten kunnille, yrityksille, yhdistyksille ja maanomistajille.
- Lisätään yritysten välistä yhteistyötä ja verkostoitumista.

Keski-Suomen kasvihuonekaasupäästöt laskevat kansallisen kehityksen mukaisesti

- Kuvassa on esitetty HINKU-laskelman mukaiset päästöt ilman päästöhyvityksiä
- KHK-päästöt ovat laskeneet vuodesta 2007 vuoteen 2022 mennessä 41 %
- Suurin muutos on tapahtunut energiasektorin päästöissä

Kasvihuonekaasutase

- Hiilineutraaliustavoite tarkoittaa, että päästöjen (kasvihuonekaasupäästöt, KHK-päästöt) ja poistumien (hiilinielut) pitäisi olla yhtä suuret.
- Keski-Suomessa on HINKU-tavoitteiden mukaisesti määritelty, että hiilineutraaliustavoite tarkoittaa (HINKU)päästövähennystä -80 % (2007->2030)

	kt CO ₂ e
Päästöt 2022	1405
Päästöt 2030 (-80 % 2007->2030)	476
Nielut 2023	-290
Nielut 2030	?

	Sektori	Keski-Suomi (kt CO ₂ e)
Päästöt 2022	Energia	441
	Liikenne	451
	Teollisuus	34
	Maatalous	241
	Työkoneet	132
	Jätteen käsittely	65
	F-kaasut	39
	Yhteensä	1405
Nielut 2023	Metsämaat	-699
	Viljelysmaat	260
	Kosteikot	109
	Rakennetut alueet	24
	Ruohikkoalueet	15
	Yhteensä	-290

Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 -tiekartta täydennetään Keski-Suomen Luonto- ja ilmastotiekartaksi

Työn vaiheet

- Seurataan tiekartan toteutumista mm. [seurantakysely](#)
- HN-tiekartan monimuotoisuus-vaikutusten tunnistaminen asiantuntijatyönä
- Tiekartan toimenpiteiden täydentäminen sidosryhmäyhteistyössä (työpajat) ja asiantuntijatyönä
- Avoin lausuntokierros lausuntopalvelussa

Tiekartan sisällön muutokset

- Täydennetään kaikki teemat huomioimaan luonnon monimuotoisuus
- Täydennetään maatalous ja metsät -teemasta maankäyttösektorin kokonaisuus
- Lisätään ilmastonmuutokseen sopeutumisen teema

Poliittinen käsittely

- Työn aloitus ja maakunta-hallituksen evästykset 27.9.2024
- Tiekartan hyväksymiskäsittely keväällä 2025.

Työpajoja

- Elinkeinot 25.10.2024
- Energia 30.10.2024
- Liikkuminen 1.11.2024
- Maankäyttö 6.11.2024
- Yksilö ja yhteisö 8.11.2024
- Sopeutuminen 13.11.2024
- [Ilmoittautumislinkki](#)

Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 –tiekartan täydennyksen lähtökohtia

Tavoite

- Nykyisen strategian tavoitteet eli hiilineutraali maakunta 2030 ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen pysähtynyt 2030.

Toimenpiteet

- Kaiken kokoisia, mutta eroteltuina isot suorat päästövähennysmahdollisuudet & luonnon monimuotoisuutta lisäävät teot, ja muut toimet

Osallistaminen

- Prosessi on kaikille avoin. Erityisesti yritetään saada mukaan isoja päästö/monimuotoisuus toimijoita.

Sitouttaminen

- Aktiivinen osallistuminen valmisteluun sitouttaa. Lisäksi voidaan kirjata yksittäisiä toimijoita tiekarttaan, jos tahtoa löytyy.

Tyyli

- Positiivisesti mahdollisuuksien kautta ja yleisesti ymmärrettävällä kielellä.

Mitä tarkoittaa luonnon monimuotoisuus?

- Luonnon monimuotoisuus tarkoittaa maapallon lajien ja eliöyhteisöjen kirjoa sekä lajien sisäistä perinnöllistä vaihtelua.
- Monimuotoisuus on ikään kuin luonnon vastustuskyky. Se auttaa luontoa sopeutumaan muuttuviin olosuhteisiin, kuten ilmastonmuutokseen ja tauteihin.
- Monimuotoinen luonto tuottaa meille kaikille elintärkeitä palveluja, joita kutsutaan ekosysteemipalveluiksi.
  - Ruoka
  - Pölytys
  - Ravinteiden kierto
  - Puhdas vesi ja tulvatorjunta
  - Raaka-aineet
  - Puhdas hengitysilma
  - Hiilinielut
  - Virkistys ja terveys
- Luonnon köyhtymisen myötä sen kyky tuottaa ekosysteemipalveluita heikkenee ja voi paikoin romahtaa kokonaan.
- Luonnon monimuotoisuus on sekä paikallinen, että globaali-ilmiö.
  - Vaikutukset voivat näkyä joko lähellä tai kaukana.
- Lähde:
<https://www.luonnonkirjo.fi/fi-FI>

Luonnon tila ja kehityssuunta Suomessa

Tiivistelmä

Useimpien EU:n luontodirektiivin Suomessa esiintyvien metsälajien (38 laji) suojele ei ole riittävällä tasolla. Reilulla kolmanneksella arvioiduista lajeista suojeletaso oli viimeisimmässä arvioinnissa suotuisa, muiden riittämätön tai huono. Suojeletasossa ei ole tapahtunut merkittävää muutosta.

Tila: Erittäin huono

Suunta: Vakaa

Tiivistelmä

Metsien talvilintujen kannat ovat heikenneet seurantajakson aikana. 2000-luvulla kannat ovat pysyneet keskimäärin vakaina. Indikaattoriin sisällytettyjen yksittäisten lajien kannanmuutokset poikkeavat toisistaan. Osa lajeista on runsastunut talvien leudontumisen myötä, mutta osa lajeista on kärsinyt vanhojen metsien ja lahoppuun määrän vähenemisestä.

Tila: Tyydyttävä

Suunta: Vakaa

Tiivistelmä

Soiden pesimälintujen kannat ovat selkeästi pienemmät kuin seurannan alussa 1980-luvulla, ja lasku on jatkunut 2000-luvulla. Merkkejä suolintukantojen laajamittaisesta elpymisestä ei toistaiseksi ole havaittavissa, vaikka yksittäisten indikaattoriin sisällytettyjen lajien kantojen kohdalla on kuitenkin havaittavissa myös kasvua. Suolintujen taantuma liittyy soisten pesimäelinympäristön määrän vähenemiseen ja laadun heikkenemiseen.

Tila: Huono

Suunta: Heikkenevä

Tiivistelmä

Metsien yleisten pesimälintujen kannat ovat nyt vähintään hieman paremmalla tasolla kuin vuodesta 1979 alkaneen seurannan alussa. 2000-luvun kehitys on ollut vakaa. Yksittäisten lajien kehitykset kuitenkin poikkeavat toisistaan. Yksittäisten lajien kehitykset kuitenkin poikkeavat toisistaan. Havupuuvaltaisia varttuneita metsiä suosivat paikkalinnut ovat suurelta osin vähentyneet (ks. [metsien talvilinnut](#)), mutta useimpien muuttolintujen kannat ovat kasvaneet. Eteläiset lajit ovat hyötäneet ilmaston lämpenemisestä.

Tila: Hyvä

Suunta: Vakaa

Tiivistelmä

Rehevillä sisävesillä pesivien vesilintujen kannat ovat heikenneet. Seurantajakson alkuvuosina kannat olivat keskimäärin vakaita, mutta taantuneet 1990-luvun puolivälistä lähtien. Vesistöjen laadun heikentyminen, etenkin ylitäyttöminen ja tummuminen, ovat yksi keskeisimmistä tekijöistä vesilintujen taantumasta taustalla. Runsaimman riistasorsan, sinisorsan kanta on kasvanut pitkällä aikavälillä, mutta kasvua ei ole tapahtunut enää viimeisen 20 vuoden aikana. Indikaattoriin lajeista kaikki ainoastaan rehevillä vesillä pesivät lajit ovat taantuneet.

Tila: Huono

Suunta: Heikkenevä

Tiivistelmä

Maatalousympäristön päiväperhosten kannat ovat keskimäärin laskeneet 2000-luvulla jonkin verran. Vähentyneissä on eniten alkukesällä lentäviä sekä toukkana heiniä syöviä lajeja. Sen sijaan moni loppukesän perhonen sekä toukkana ruohoilla tai puilla elävä laji on säilynyt vakaina tai runsastunut. Päiväperhosten vuosittaiset kannanvaihtelut ovat suuria ja riippuvat paljon kesäkausien sääolosuhteista.

Tila: Määrittelemätön

Suunta: Heikkenevä

Lähde: <https://luonnontila.fi/>

Euroopan unionin
osarahoittama

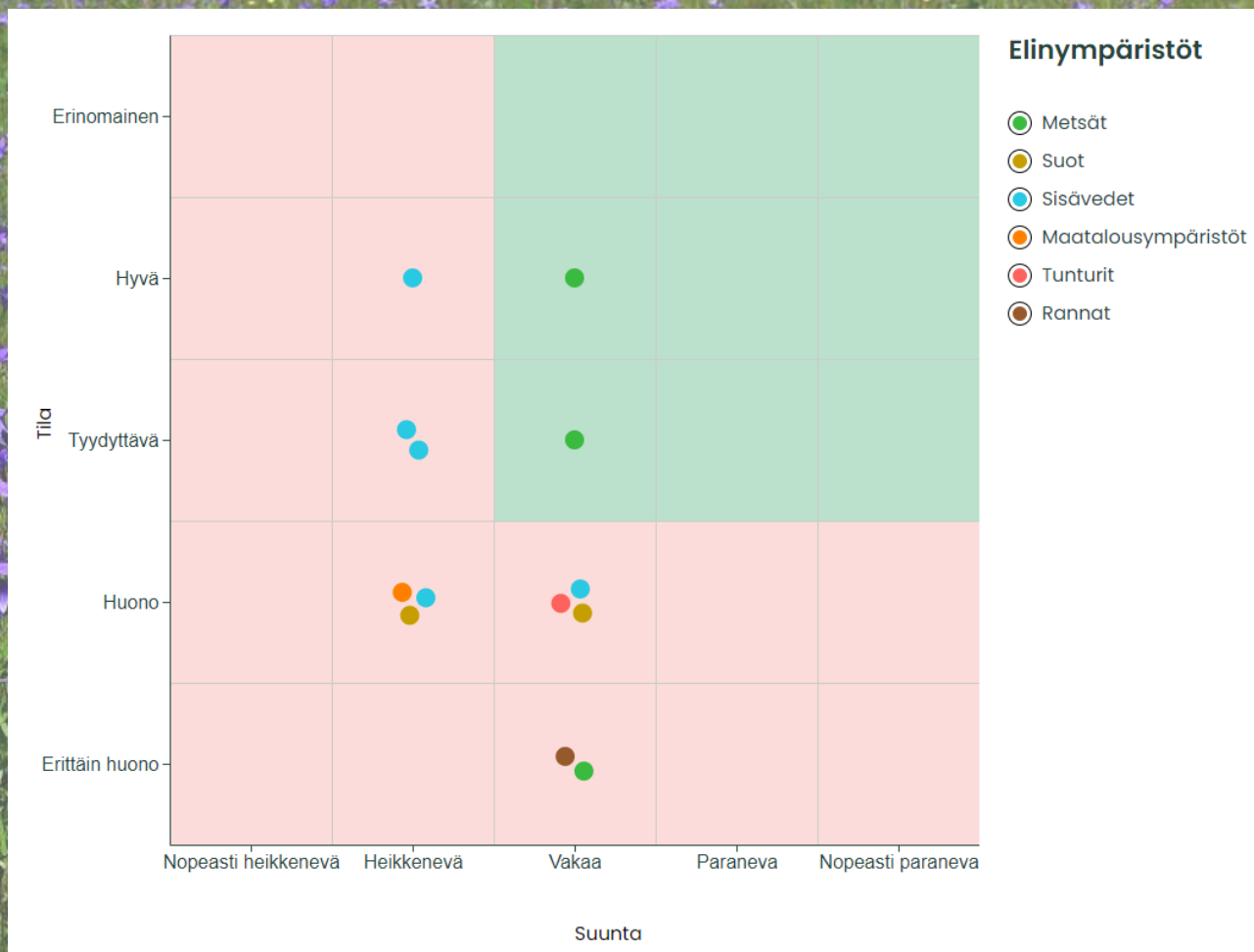

KESKI-SUOMEN LIITTO

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Luonnon tila ja kehityssuunta Suomessa

- Jokainen piste kuvassa edustaa yhtä indikaattoria.
- Indikaattorikokoelma on vielä toistaiseksi kehityksessä ja useimpien pääelinympäristötyyppien kohdalla riittämätön kokonaiskuvan muodostamiseksi.
- Lähde: <https://luonnontila.fi/>
- Keski-Suomessa ensimmäisiä indikaattoreita tunnistetaan ja seurantaa kehitetään osana Lumoava-hanketta vuonna 2025.

Yksilö ja yhteisö: Kestävät elämäntavat käyttöön

Kestävä kuluttaja

- Kohtuullistamme kulutustamme ja hankimme kestävästi
- Suosimme palveluita tavaran omistamisen sijaan
- Korjaamme vanhoja tavaroita uuden ostamisen vaihtoehtona
- Lainaamme ja vuokraamme tavaroita sekä hankimme käytettyjä tavaroita uuden ostamisen vaihtoehtona
- Kierrätämme vanhat tavaramme ja materiaalimme
- Suosimme vähäpäästöisempiä tuotteita
- Liikumme kestävästi, esimerkiksi suosimme kimpapakyytejä ja liikumme lihasvoimalla
- Hyödynnämme päästölaskureita ja muita työkaluja kulutuksemme vaikutusten ymmärtämisessä
- Suosimme ravitsemussuositusten mukaista kasvispainotteista ruokavaliota

Kuluttajasta tuottajaksi

- Tuotamme energiaa esimerkiksi kotitalon katolle asennetuilla aurinkopaneeleilla
- Osallistumme ruoan tuotantoon yhteisö- ja kumppanuusmaatalouden yhteisöissä
- Kasvatamme vihanneksia ym. parvekkeilla, kotipihoilla, mökillä ym.
- Kasvatamme syötävää viljelypalstoilla ja yhteisöpuutarhoissa
- Lainaamme / vuokraamme tavaroita toisille erilaisten verkkoalustojen kautta

Aktiiviset kansalaiset

- Muutamme omaa käyttäytymistä kestävään ja vähäpäästöiseen suuntaan
- Käytämme äänioikeutta vaaleissa ja vaikutamme poliittisiin päättäjiin ja päätöksiin
- Vaadimme aktiivisesti kestäviä vaihtoehtoja
- Vaikutamme järjestöissä, kunnissa ja muissa yhteisöissä
- Vaikutamme omalla esimerkillä lähipiiriimme
- Kompensoimme päästöjämme

Yksilö ja yhteisö: Kuntien ilmastotyö

Kunnan ilmastoteot

- Ennakoimme päätöksenteossa päätösten ilmastovaikutuksia
- Huomioimme ilmastönäkökulman hankinnoissa
- Huolehdimme kiinteistöistä ja tavaroista ja otamme huomioon energiatehokkuusasiat
- Kaavoituksella ohjaamme toimivan yhdyskuntarakenteen muodostumista ja palveluiden kestävää saavutettavuutta
- Mahdollistamme esimerkiksi infralla kuntalaisten ja yritysten kestäviä valintoja
- Viestimme ilmastoteoista ja teemme ilmastönäkökulmaa kuntalaisille ja yrityksille tutuksi
- Luomme myönteistä mielipideilmastoa
- Kouluissa käsittelemme ilmastomuutosta perusopetuksen opetussuunnitelman mukaisesti ja huolehdimme koulujen ja oppilaitosten ilmastokasvatuksen osaamisesta

Systemaattisuutta kuntien ilmastotyöhön

- Verkostoidumme muiden kuntien kanssa (esim. HINKU, FISU, KETS)
- Otamme käyttöön muiden hyviä toimintamalleja
- Arvioimme päätösten ilmastovaikutuksia ennakkoon
- Tutustumme kunnan kasvihuonekaasupäästöihin ja niiden vähentämismahdollisuuksiin
- Suunnittelemme ja otamme käyttöön omalle kunnalle sopivan mallin huomioida ilmastönäkökulma kunnan toiminnassa
- Jalkautamme ilmastotyötä osaksi kunnan kulttuuria
- Seuraamme kasvihuonekaasupäästöjen kehitystä ja ilmastotoimien edistymistä

Yksilö ja yhteisö: Järjestöt ja muut yhteisöt ilmastotoimijoina

Järjestöt ja kyläyhteisöt kestävän elämäntavan aktivoijina

- Lainaamme ja vuokraamme tavaroita ja tiloja
- Järjestämme tapahtumia kestävästi
- Näytämme esimerkkiä ja jaamme tietoa hyvistä käytännöistä
- Toteutamme arjen ratkaisuja
- Suosimme kimpppytejä
- Mahdollistamme rakentavia ilmastokeskusteluja

Luotettavan tiedon tuottaminen ja hyödyntäminen

- Näytämme mallia kestävään elämään
- Jaamme tietoa monenlaisten viestintäkanavien kautta
- Teemme tutuiksi kestävän elämäntavan työkaluja kuten erilaisia luotettavia oppaita ja laskureita
- Popularisoimme tieteellistä tietoa

Taloyhtiöt kestävän elämäntavan tukena

- Mahdollistamme kotitalouksien kestäviä tekoja
- Tarjoamme latausinfraa autoille ja säilytys- ja latauspaikkoja sähköpyörille
- Huolehdimme vähäpäästöisistä lämmitysratkaisuista
- Huomioimme energia- ja materiaalitehokkuuden kunnossapidossa ja huollossa
- Tarjoamme yhteisiä tiloja ja tavaroita
- Kannustamme asukkaita energia- ja vesitehokkuuteen

Oppilaitokset kestävän elämäntavan tukena

- Opetamme kouluissa tärkeitä tapoja ja taitoja arjen valintoihin
- Toteutamme kouluissa projekteja, joissa harjoitteleme vaikuttamisen taitoja
- Kehitämme ja ylläpidämme oppilaitosten henkilöstön osaamista
- Otamme kestävä kehityksen näkökulman osaksi kaikkien alojen opintoja
- Tarjoamme täydennyskoulutusta esimerkiksi energia- ja materiaalitehokkuuteen
- Viemme kiertotaloutta osaksi kaikkia opintoja
- Teemme oppilaitoksissa omia osallistavia ilmasto- ja kiertotalousstrategioita

Työpajan tavoitteet

- 1. Tunnistaa Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 tiekartan toimenpiteiden keskeiset monimuotoisuusvaikutukset**
2. Muokata ja täydentää toimenpiteitä niin, että Hiilineutraaliustiekartasta tulee Luonto- ja ilmastotiekartta (ilmaston lisäksi huomioidaan luonnon monimuotoisuus)

Minkälaisia vaikutuksia toimilla on luonnon monimuotoisuuteen?

Keskustelu pienryhmissä ja Forms-kyselyn täyttäminen (20 min)

- Keskustelkaa ryhmässä yksilö ja yhteisö -teeman toimista ja pohtikaa toimien vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen. Vaikutukset voivat olla positiivisia tai negatiivisia, suoria tai välillisiä.
- Kirjatkaa lomakkeelle keskustelunne pohjalta keskeiset vaikutukset ja muut huomiot.
- Voitte kirjata kaikki keskeiset vaikutukset yhteen vastaukseen tai jättää useamman vastauksen.
- Huom. Vastatkaa vain kysymykseen 1.

Purku ja yhteinen keskustelu (20 min)

- Jokainen pienryhmä esittelee keskeiset vaikutukset ja muut huomiot. Valitkaa siis ryhmästäne esittelijä.
- Keskustellaan yhteisesti vaikutuksista.

Tiekartan
monimuotoisuusvaikutukset ja -
toimet Yksilö ja yhteisö-teemassa

Euroopan unionin
osarahoittama

KESKI-SUOMEN LIITTO

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Purku ja yhteinen keskustelu

Euroopan unionin
osarahoittama

KESKI-SUOMEN LIITTO

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Työpajan tavoitteet

1. Tunnistaa Hiilineutraali Keski-Suomi 2030 tiekartan toimenpiteiden keskeiset monimuotoisuusvaikutukset
2. **Muokata ja täydentää toimenpiteitä niin, että Hiilineutraaliustiekartasta tulee Luonto- ja ilmastotiekartta (ilmaston lisäksi huomioidaan luonnon monimuotoisuus)**

Miten tiekartan toimia pitää muuttaa ja mitä uusia toimia tarvitaan?

Keskustelu pienryhmissä ja Forms-kyselyn täyttäminen (20 min)

- Keskustelkaa ryhmässä yksilö ja yhteisö -teeman kokonaisuudesta luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta ja pohtikaa miten tiekartan toimia pitää muuttaa, mitä uusia toimia tarvitaan ja pitääkö jotain poistaa, jotta tiekartta huomioi ilmastonmuutoksen lisäksi luonnon monimuotoisuuden. Voitte hyödyntää edellisen osion tunnistettuja vaikutuksia keskustelun pohjaksi.
- Kirjatkaa lomakkeelle keskustelunne pohjalta toimiin tarvittavat muutokset, uudet toimet ja muut huomiot.
- Voitte kirjata kaikki keskeiset vaikutukset yhteen vastaukseen tai jättää useamman vastauksen.

Purku ja yhteinen keskustelu (20 min)

- Jokainen pienryhmä esittelee muutokset ja lisäykset. Valitkaa siis ryhmästäne esittelijä.
- Keskustellaan yhteisesti vaikutuksista.

Purku ja yhteinen keskustelu

Euroopan unionin
osarahoittama

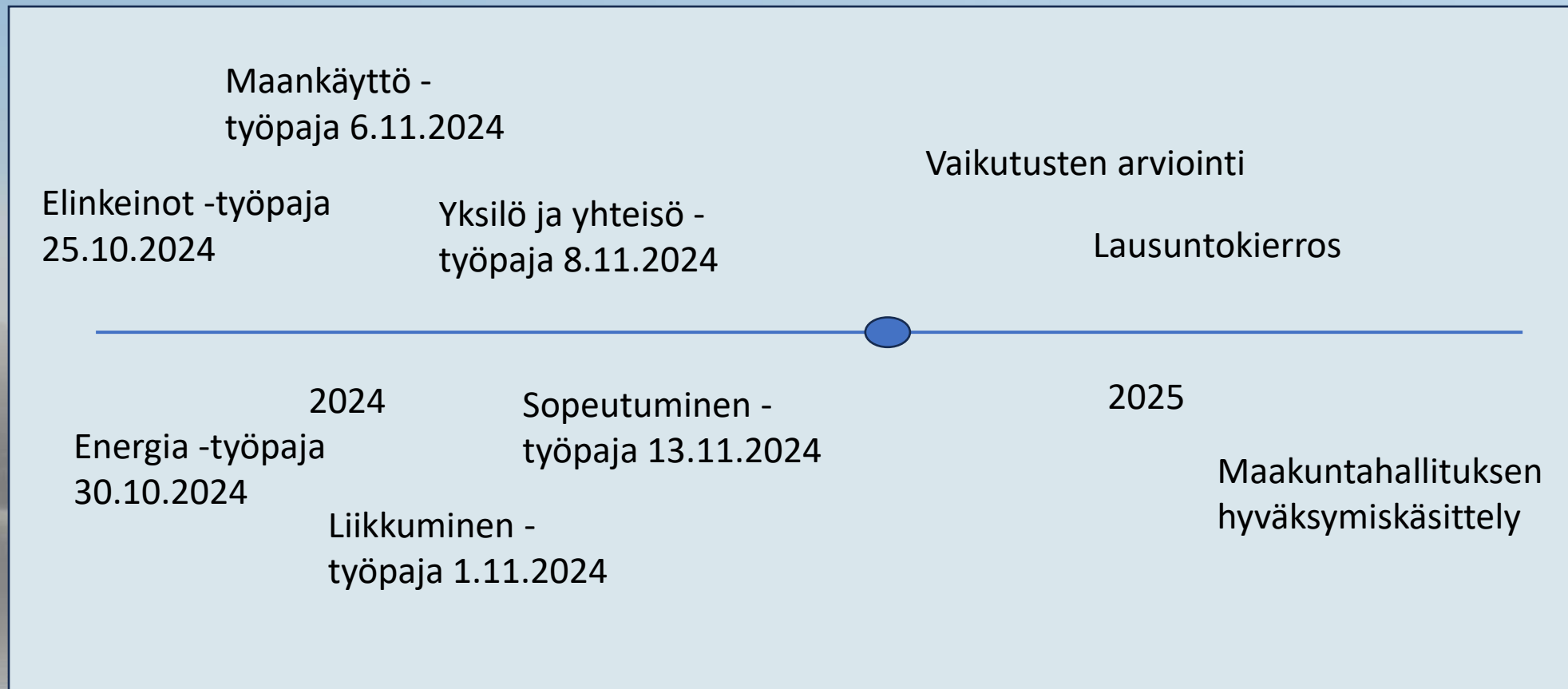

KESKI-SUOMEN LIITTO

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Jatkoaskeleet – tiekarttatyö jatkuu

Yritykset ja yhdistykset luonnon monimuotoisuuden edistäjinä

26.11. Klo 12-15

Miten yritykset ja yhdistykset voivat tehdä yhteistyötä luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi? Millaista yhteistyötä jo tehdään? Haluaako yrityksesi vahvistaa omaa vastuullisuusprofiiliaan? Onko yhdistyksessäsi intoa toteuttaa luonnolle hyviä tekoja?

Ohjelma (muutokset mahdollisia):

- Metsä Groupin luontohankkeiden rahoitusohjelma – Pysyvämpi luontorahoitus yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyöllä, Timo Lehesvirta, Metsä Group
- Yhdessä konkreettisia toimia Päijänteen luonnon hyväksi, Niko Nappu, Päijänteen luonnonperintösäätiö.
- Vastuullista matkailua ja yhteistyötä Säynätsalon kunnantalolla, Harri Taskinen, Tavolo Bianco
- xxxx, Sirkka Heinimaa, Laukaan seudun luonto ry
- xxxx, Petri Takalo, Metsänhoitoyhdistys Päijänne
- Siilimetsä, Ilona Lapinkylä, Siili Solutions Oyj
- Kahvitarjoilu, verkostoitumista ja yhteistyön ideointia

**Yritykset ja yhdistykset
luonnon monimuotoisuuden
edistäjinä**

26.11.2024 klo 12:00 – 15:00
Aalto-kokoustila, Innova 1/Teams

**Euroopan unionin
osarahoittama**

KESKI-SUOMEN LIITTO

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

**Euroopan unionin
osarahoittama**

KESKI-SUOMEN LIITTO

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Mikä on tärkeintä?

**Euroopan unionin
osarahoittama**

KESKI-SUOMEN LIITTO

**Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus**